

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Балінський Артем РОЛЬ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ У ПРОГОЛОШЕННІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1989–1991 рр.).....	80
Боднарчук Катерина ЦІННОСТІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	85
Васильєва Лариса МІЖ ЗАКОНОМ І БЛАГОДАТТЮ: ФЕМІНІСТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖІНОЧОГО СТАТУСУ ЯК ПРАВОНАСТУПНИЦЯ-НОВАТОР АНТИЧНИХ ДОГМ.....	88
Зозулик Анастасія ПОКРОВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ ЯК ДУХОВНИЙ СИМВОЛ КОЗАЦТВА.....	92
Ілечко Софія КУЛЬТУРА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ТА ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ XVII СТ.).....	94
Омельченко Дмитро НАРАТИВ У СУЧАСНИХ ІДЕОЛОГІЯХ.....	97
Мордовець-Ткач Марта, Федорова Алла МУЗИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	100
Абрасьова Дар'я КОЗАЦЬКІ ДУМИ ТА ПІСНІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ВОЇНА.....	105
Карогодіна Єлизавета ЗОЛОТО ПОЛУБОТКА: МІЖ ЛЕГЕНДОЮ ТА РЕАЛЬНІСТЮ.....	108
Ярмак Софія ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГЕТЬМАНА ЯК ГАРАНТІЯ СТАБІЛЬНОСТІ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	111

відтворюються ті самі сюжетні архетипи: боротьба добра зі злом, пригноблених із гнобителями, прогресу з відсталістю. У такий спосіб наратив стає інструментом соціального контролю, адже він формує не лише знання, а й емоційне ставлення до світу. Саме тому сучасна ідеологічна боротьба дедалі частіше розгортається не на рівні теорій, а на рівні конкуруючих історій, тих, які суспільство готове прийняти як «свої».

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв О. Наративи як стрижень політичних комунікацій // Збірник наукових праць «Політологічні студії». Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. Випуск 6. 236 с. С.122-130.
2. Колесник І. Український гранд-наратив: [електронний ресурс] / І. Колесник. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/38335387.pdf>
3. Основи наратології : хрестоматія до дисципліни (вибрані статті) / уклад. Р. Л. Савчук. – Івано-Франківськ : ПНУ, 2019. – 40 с.
4. Попович М., Онищенко О., Приятельчук А., Шашкова Л. Ідеологія в сучасному світі: матеріали конференції / М. Попович, О. Онищенко, А. Приятельчук, Л. Шашкова. – Київ: ДПНУ, 2011. – Режим доступу: https://dphs.univ.kiev.ua/files/19_20_10_2011_ideology_konference.pdf

МОРДОВЕЦЬ-ТКАЧ МАРТА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність

F1 «Прикладна математика»

ФЕДОРОВА АЛЛА

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри філософії, історії та політології,

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна

МУЗИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Історія неперервно пов'язана з музикою. Від козацьких дум до гімнів Майдану – музика супроводжувала важливі суспільно-політичні події в Україні, формуючи духовну єдність народу. Українська музика впродовж століть не лише відображала історичні процеси, а й ставала їхнім рушієм, зберігаючи національну пам'ять, гідність та самоідентичність. Козацькі марші, повстанські пісні, революційні гімни стали потужним інструментом впливу на життя та суспільство. Музика об'єднувала народи в найважливіші часи та нерідко була сильнішою за меч. Вона виступала не лише мистецьким, а й

політичним феноменом, що формував суспільну свідомість і сприяв самоорганізації українців.

Проблема взаємозв'язку музики та політики в українському контексті не є новою в історіографії, але в сьогоdnішніх умовах вона набуває особливого значення. Ще у 1990-ті роки Джозеф Най сформулював поняття «м'якої сили» – здатності досягати бажаного через кооптацію (співробітництво) та привабливість на відміну від «твердої сили», що ґрунтується на примусі. В цьому контексті українську музику можна розглядати як форму «м'якої сили» – засіб культурного впливу й пісенної дипломатії.

Метою роботи є аналіз ролі музики як інструменту політичного впливу в різні історичні періоди, з'ясування її значення у формуванні національної ідентичності та культурної пам'яті українського народу від доби козацтва до сьогоdnня.

Перші прояви музики як політично значущого аспекту історії беруть свій початок ще у добу козацтва. Козацькі думи та історичні пісні вже в той період несли в собі не лише фольклорний та розважальний характер, а й виконували політичну та морально-виховну функції. В них оспівувалися ідеали волі, героїзму, побратимства, неприпустимість зради. Виступаючи голосом свободи, що розповідав про подвиги та об'єднував людей, вони передавали свої погляди та цінності від покоління до покоління, не даючи нащадкам забути власну історію

Особливу роль відігравали кобзарі та лірники, що були не лише музикантами, а й хранителями пам'яті нації та носіями народної ідеології. О.Демчуком справедливо зазначав, що кобзарі виконували важливу роль у формуванні національної ідентичності, відображаючи у своїх творах ключові моменти історії та долі українського народу. Їхня творчість, безперечно, впливала на формування колективної свідомості та посилення національної гордості. Кобзарі – невіддільна частина громадського життя: їхні виступи зближували людей та сприяли формуванню єдності в громаді, їхні твори викликали роздуми про справедливість та спонукали до дій для поліпшення соціально-економічного становища суспільства (3, с.28, 30-31). Відвертість кобзарів нерідко ставала проблемою для влади, яка, впроваджуючи свої політичні ідеї, не бажала розповсюдження альтернативних світоглядів. Трагічним свідченням цього стали репресії радянської влади проти кобзарів у 1930-х роках (поширена легенда про Розстріляний з'їзд кобзарів).

Важливість пісні розуміли діячі українського національного відродження, які з кінця XVIII ст. активно збирали та популяризували народний фольклор. У цій царині уславилися М. Максимович, П. Куліш, І. Срезневський, В. Антонович, М. Драгоманов, П. Чубинський та ін. Українська пісня стає одним з небагатьох доступних способів зберегти самобутність українців та поширити ці ідеї серед усіх верств населення. У 1860-ті роки виникає пісня “Ще не вмерла Україна” на слова П.Чубинського та музику М.Вербицького, яка згодом

стане національним гімном незалежної України. За гімн цю пісню наприкінці XIX ст. визнавали Леся Українка, Іван Франко та інші українські інтелектуали; як офіційний гімн вона була затверджена в Карпатській Україні у 1938 р.[8]. Емський указ 1876 р., який заборонив українське друковане слово та публічні виступи українською мовою, лише підсилював значення музики як символу опору імперській політиці та утвердження українського патріотизму.

Під час Першої світової війни та в роки української революції 1917–1921 рр. музика набуває рис «живої пропаганди». Головне її завдання в цей період – підняття народного духу в часи, коли здавалося, що надії немає. Пісня лунала на фронті, мітингах, зборах, політичних засіданнях. Це були прості для розуміння мелодії, які легко запам'ятовувались та поширювались серед широкого кола населення. Музика була символом національної єдності яка спонукала суспільство до активних дій. Саме в цей період вона остаточно набуває особливої ролі, стаючи не лише мистецтвом, а й справжнім революційним двигуном та засобом політичного впливу. Пісні Легіону Українських Січових Стрільців надихали населення та просували ідеї незалежної держави. Зокрема, у пісні “Ой у лузі червона калина” викристалізувалася уся програма УСС. В роки Першої світової війни ця пісня стала символом визвольної боротьби [4]. Цей неофіційний гімн українців і в умовах сьогоденної війни єднає усіх українців, підтримує моральний дух, пробуджує національну свідомість, уособлює народну віру у відродження держави [1, с.16].

У радянський час музика стала інструментом ідеологічного впливу. Радянська влада використовувала мистецтво для конструювання ідеологічної свідомості суспільства та контролю над культурними процесами. З 1920-х років політичні лідери стали насторожено ставитися до експериментальних форм мистецтва, цензура посилилася, створено централізовані творчі спілки, зокрема Спілку композиторів УРСР, що об'єднувала митців виключно на засадах лояльності до радянської влади та ідеологічної лінії Компартії. В перші десятиліття радянської влади музика мала прославляти виключно комуністичні ідеали. Ю. О. Каганов зазначав, що музика перетворилась з елементу повсякденності на потужний ідеологічний та пропагандистський засіб [6, с.159].

Музичний простір в радянський період дуже сильно контролювався. Радянська влада забороняла все, пов'язане з національно орієнтованою музикою українського народу. Влада поширювала саме ті музичні твори, які вважала достатньо патріотичними. В основному це були пісні, які підтримували ідеологію та прославляли основні принципи та напрями розвинення радянської держави. У разі виникнення нового чи поширення наявного музичного твору, в якому містилися ідеї, нетотожні з програмними документами Компартії, або були якісь натяки на піднесення самоідентичності

українського народу, радянська влада докладала всіх зусиль для їх знищення. Авторів цих творів переслідували.

Показовим є приклад Володимира Івасюка, автора пісень «Червона Рута» та «Водограй». Він став символом епохи, «голосом української душі, що прорвався крізь залізну завісу радянського режиму». Його вбили радянські спецслужби, хоча все представили як самогубство [2]. В. Івасюк виступає символом переходу від радянської централізованої культури до спроб побудови нової національної ідентичності [5, с. 55]. Його творчість стала новим етапом у розвитку української естрадної музики як носія національних цінностей.

У період незалежності музика знов стає рушієм суспільних процесів. Наприклад, пісня «Разом нас багато» стає символом Помаранчевої революції 2004 р., а в часи Революції гідності музика виконувала функції громадської солідарності та духовного опору. Музика знову стає частиною інформаційного фронту держави, засобом мобілізації та консолідації суспільства навколо спільних цінностей.

У період повномасштабної війни росії проти України музика стала компонентом інформаційного та дипломатичного фронту. Пісенна дипломатія транслює світу українську правду про страждання, боротьбу, надію й незламність. Музика стала не просто засобом емоційного вираження, а потужним інструментом впливу, здатним передавати інформацію про війну, героїзм українського народу, підтримку свободи та суверенітету, незламність духу. Музика стала своєрідним «вікном» у реальність, яка часто ігнорується або спотворюється на міжнародній арені. Українська музика успішно формує меседжі, які важко передати через звичайну дипломатію, та емоційну підтримку людей по всьому світу. Артисти виступають у провідних концертних залах і на міжнародних фестивалях, формуючи позитивний імідж держави. Кожен виступ ставав не просто піснею, а маніфестом, що говорить про історичну справедливість і боротьбу за мир. Артисти, виконуючи свої композиції, стають не лише виконавцями, а й амбасадорами національної ідеї, що уособлює стійкість українців у часи випробувань. Українська пісня, яка в мирний час могла б вважатися просто частиною культурного спадку, в часи війни стала потужним інструментом політичного та дипломатичного впливу. Вона підіймає не лише питання про глибину національної ідентичності, але й про важливість культурної дипломатії як елементу зовнішньої політики. Музика відкрила нові можливості для ведення міжнародних переговорів, де слова та звуки працюють не менше, а іноді навіть більше, ніж традиційна дипломатія [7, с. 155].

Пісні, на кшталт «Стефанія» гурту Kalush Orchestra, стали символом війни, поширюючись з небаченою швидкістю, об'єднуючи людей, даючи їм силу для боротьби, підтримуючи бойовий дух. Перемога цього гурта на Євробаченні -2022 стала не стільки музичним тріумфом, скільки потужним

політичним викликом, що привернуло увагу мільйонів людей до українського питання.

Музика протягом всієї історії виступає не просто як культурний феномен, а і як двигун історичного процесу, прагнення суспільства до незалежності. Політична пісня виступає як елемент історичної пам'яті та національної єдності. Від козацьких дум до сучасної пісенної дипломатії українська музика демонструє незмінну здатність консолідувати суспільство, зберігати національну ідентичність та протистояти асиміляційним процесам. Сьогоднішні події демонструють, що українська музика здатна протистояти політичній пропаганді та ставати голосом народу та його свободи, бути ефективним інструментом «м'якої сили».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондарчук К., Чумаченко О. Мова і пісня як чинники національної ідентичності українців. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2024. Том 30. С. 14-21. <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2024-30-2>
2. Володимир Івасюк: від «Червоної рути» до культурної спадщини України. Вишитий одяг для усієї родини. *SVARGA*. URL: <https://svarga.ua/volodymyr-mykhailovych-ivasiuk/?srsltid=AfmBOoqSwULmpDDJvCT8UornQAiBw3MWYvxvPCNI4qMhyTNp43kjYmg>
3. Демчук О. В. Вплив кобзарської школи на українську культуру у XVII–XIX століттях. *Молодий вчений*. 2023. № 11 (123). С.27-31. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-7>
4. Захарчук О. Пісенна творчість українських січових стрільців. *МУЗИКА. Український інтернет-журнал*. URL: <https://mus.art.co.ua/pisenna-tvorchist-ukrains-kykh-sichovykh-stril-tziv/>
5. Ільєнко О.О. Творчість Володимира Івасюка в контексті національно-патріотичної кризи періоду пізнього соціалізму. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія*. 2024. Вип. 28. С.50–57. DOI 10.34079/2226-2830-2024-14-28-50-57
6. Каганов Ю.О. Музика як ідеологічний феномен: радянський контекст і українська версія (друга половина хх ст.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2012. вип. XXXIII. С.159–164. URL: <https://old.istznu.org/page/issues/33/kaganov.pdf>
7. Редя В. Музика в культурній дипломатії сучасної України. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024. № 48. С. 153–160.
8. «Ще не вмерла України»: історія державного гімну. *СЛУХ*. URL: <https://slukh.media/texts/history-of-the-national-anthem/>

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.